

Memòria dels cosmopolites desarrelats

Joan Garí

In a Room and a Half forma part del volum de proses assagístiques *Less than One*. En aquesta peça de sabor memorialístic, el premi nobel Joseph Brodsky evoca la vida a la casa paterna a Leningrad —és a dir, la ciutat que va començar i ha tornat a anomenar-se Sant Petersburg. El sentit del títol ve donat per un detall aclaparador: la col·lectivització de l'habitatge privat amb la revolució va provocar que la família de Brodsky —ell i els seus pares— haguera de viure en “una cambra i mitja” d'un edifici petersburguès erigit l'any 1903, la cara occidental del qual donava a la Perspectiva Liteini.

Tot transcorregué com en aquella inoblidable escena del *Doctor Jivago* de Pasternak (o era David Lean?), quan el protagonista retorna a la llar familiar i troba que el seu abans luxós apartament ara acull una caterva de ciutadans, mentre els seus pares s'han vist reclosos a la biblioteca. La cambra i mitja de Brodsky és d'aquest estil i encara podien considerar-se afortunats: sent l'espai mínim vital per persona a l'URSS de 9 metres quadrats, ells tres en fruien 40. Un armari de dos pisos, gegantesc i acollidor, contenia totes les propietats de la família, com un ample i llòbrec subconscient col·lectiu.

Joseph Brodsky va abandonar l'URSS l'any 1972, i es va instal·lar gairebé de seguida als Estats Units. Aviat es faria ostensible la qualitat internacional de la seua poesia. Els seus pares, però, mai no van poder eixir del país. Ells havien nascut abans de la revolució soviètica, però mai no parlaven davant el fill d'aquells anys —els anys d'infància i joventut, els anys de llibertat. Cada vegada que van demanar permís per anar a visitar el seu fill, el permís els va ser denegat. El pare havia estat víctima d'una campanya contra els “cosmopolites desarrelats” per

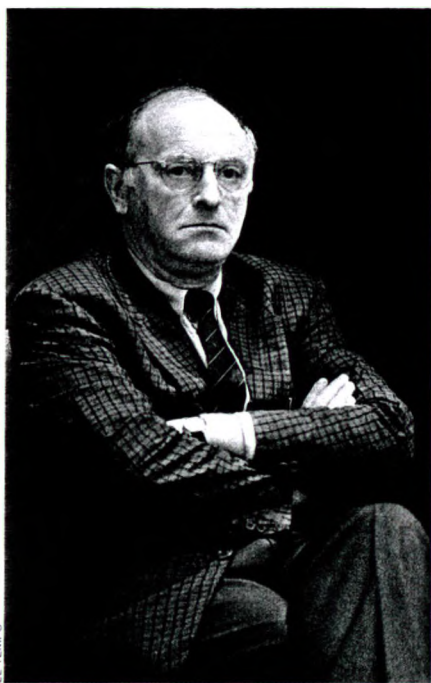
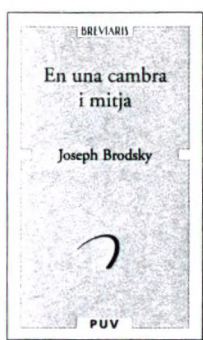
En una cambra i mitja

JOSEPH BRODSKY

Traducció d'Anna Torcal i Salvador Company
Publicacions de la Universitat de València

València, 2013

110 pàgines / 10,50 euros

Joseph Brodsky

ser jueu. “Cosmopolita desarrelat” podria ser ben bé una bona definició per al Brodsky fill; al capdavant, l'escriptor exiliat que ha de continuar el seu ofici en un idioma estranger, que és expulsat del món de sensacions, de vivències i de records d'on de manera natural hauria de pourar la seua literatura, és un forçat ciutadà del món, que és com dir que és un tipus que tristament no és d'enlloc.

Per a Brodsky, “allò que la memòria té en comú amb l'art és l'habilitat per a la selecció, el gust pel detall”. En el fons, “la memòria s'assembla a una biblioteca en desordre alfabètic, i sense les obres completes de ningú”. És a dir, un espai molt semblant a aquell armari de la cambra i mitja a la Perspectiva Liteini de Sant Petersburg, la ciutat que tots van conèixer com a Leningrad. El que fa el poeta, en l'exercici de dolorosa rememoració que informa aquest relat, és simplement entreobrir uns instants la porta d'aquell armari i situar-se breument en unes coordenades d'espai i de temps que ja no li són pròpies.

Com per a tots els exiliats, els conceptes d'espai i de temps tenen un significat complex per a Joseph Brodsky. Ell ha sigut separat del seu espai temporal de manera violenta; a més, ni vol ni pot tornar-hi, perquè sap que el temps no va cap enrere. Les coordenades s'han modificat, i qualsevol intent mental de restaurar-les en la seua composició primitiva és en va.

El relat acaba quan Brodsky pregunta al seu pare si els camps soviètics són pitjors que els nazis. “Quant a mi”, contestarà el pare en aquella vesprada assolellada al bell mig del Jardí d'Estiu, “preferiria que em cremassen en la foguera tot d'una que morir d'una mort lenta i descobrir un sentit en el procés”. Però el pare va morir d'una mort lenta i així la mare. Algun sentit en el procés? Només, potser, el de sentir-se titelles d'aquest gran monstre anomenat Història. I quan ha menjat —a dos queixos— la Història, és el torn irrevocable de la Memòria.

“Per a Brodsky, com per a tots els exiliats, els conceptes d'espai i temps tenen un significat complex”